

naši vjeroučitelji i prosvjetitelji

Oni koji su obilježili vrijeme u kojem su živjeli jesu naši alimi, koji su nam prenijeli ogromno i neprocjenljivo blago islamskih nauka. Proučavajući njihove živote, biografije i događaje iz njihovog vremena dolazimo do mnogih koristi, od kojih su najvažnije da su oni bili predani ulozi proučavanja islamskih izvora Kur'ana i sunneta, ali i učitelji koji su ovo ogromno blago sačuvali, prenijeli i dostavili. Cilj mi je našim čitateljima ponuditi biografije nekih od njih koji su među najzaslužnijim za promoviranje islamskih vrijednosti kroz prizmu i učenje hanefijske pravne škole. Namjerno sam izostavio biografiju imama Ebu Hanife, jer smatram da je o njemu mnogo toga napisano u našoj literaturi.

Jakub ibn Ibrahim, poznat kao Ebu Jusuf el-Kadi, učenik imama Ebu Hanife. Bio je kadija u vrijeme trojice abbasijskih halifa: Mehdija, Hadija i Haruna er-Rešida. Kao vrhovni kadija imao je dužnost postavljanja kadija u svim dijelovima islamske države. Ibn Mein za njega veli da je bio pouzdan i da je umro 182. god. po H. Od Ebu Jusufa prenosi se da je rekao: "Nisam nikada iznio mišljenje koje je kontradiktorno mišljenju Ebu Hanife, jer nekada sam smatrao ispravnim onaj stav koji je on prihvatio, a zatim ga se odrekao." U svom vasijetu odredio je da 100 hiljada dirhema podijele stanovnicima Meke, 100 hiljada stanovnicima Medine, 100 hiljada stanovnicima Kufe i 100 hiljada stanovnicima Bagdada. Ebu Jusuf bio je prva ličnost koja se spominje s titulom kadi el-kudat (vrhovni kadija). On je uveo promjenu po pitanju

zvanične uniforme uleme i prvi je napisao djelo iz usuli-fikha koje je u potpunosti kompatibilno s mezhebom imama Ebu Hanife. Ebu Jusuf imao je ključnu ulogu u širenju naučne misli i pravnih rješenja svoga učitelja Ebu Hanife, pa je rečeno da nije bilo Ebu Jusufa, Ebu Hanife se danas ne bi spominjao. Jedno od njegovih nadaleko poznatih djela jeste El-Haradž.

Muhammed ibnul-Hasen eš-Šejbani. Rođen je 132. hidžretske godine u Vasitu, a porijeklom je iz okolice Damaska, tačnije iz sela Haresta, i jedan je od najbližih učenika Ebu Hanife. Njegov otac doselio je u Irak, a Muhammed mu se rodio u Vasitu, dok je djetinjstvo i mladost proveo u Kufi učeći pred imamom Ebu Hanifom. Pored imama Ebu Hanife, znanje je stjecao i od Ebu Jusufa, Mis'ara ibn Kidaha, Sufjana es-Sevrija, Amra ibn Zerraa, Malika ibn Migvela, Malika ibn Enesa, Evzaija, Rebie ibn Saliha, Ibnul-Mubareka i drugih. Postavljen je za kadiju u mjestu Rikka za vladavine Haruna er-Rešida, a kasnije je smijenjen s te dužnosti. Preselio je na ahiret 189. hidžretske godine. Imam Nevevi kazao je za njega: "U njegovom idžtihadu preovladavala je upotreba kijasa (analogije) i ostalih racionalnih argumenata, u čemu je posebno napredovao, pa je po tome postao prepoznatljiv i nadaleko poznat." Od Muhammeda se prenosi da je za sebe rekao: "Od mog oca naslijedio sam 30 hiljada dirhema, od kojih sam 15 hiljada potrošio na izučavanje poezije i gramatike arapskog jezika, a drugih 15 hiljada na proučavanje hadisa i fikha." Učenjaci su mu odali priznanje time što su ga nazivali imamom u fikhu i arapskom jeziku. Imam Šafi je za njega rekao: "Kad god bih ga čuo da uči Kur'an, pomislio bih da je Kur'an objavljen njegovim jezikom (toliko je bio rječit i vješt u jezičkim disciplinama, op. prev.) Ahmed ibn Hanbel rekao je: "Kada bi u nekoj mes'eli postojalo mišljenje trojice učenjaka, ne bi se čulo za nekog ko im proturječi." Upitali su ga: "A ko su oni?" Odgovorio im je: "Ebu Hanife, Ebu Jusuf i Muhammed ibnul-Hasen; Ebu Hanife je najbolje od njih trojice poznavao kijas, Ebu Jusuf hadis, a Muhammed arapski jezik. Ibn Kemal-paša ubrojao ga je u mudžtehide hanefijskog mezheba koji se nije razilazio s imamom Ebu Hanifom u usulu (temeljima na kojim počiva mezheb), ali je imao svoje zasebne stavove koji su bili različiti od stavova Ebu Hanife u furuu (pojedinačnim, sporednim pitanjima). Muhammed

je slušao djelo Muvetta od imama Malika ibn Enesa tri godine. Umro je 189. god. po H., a halifa Harun er-Rešid izjavio je: "S njegovom smrću pokopan je fikh i arapski jezik u mjestu Er-Rej."

Zufer ibnul-Huzejl, učenik Ebu Hanife, koji je za njega govorio: "Zufer najbolje zna koristiti analogiju među mojim ashabima." Rođen je 110. god. Došavši u Basru da preuzme dio od nasljedstva njegovog brata, stanovnici Basre insistirali su da ostane u njoj. Kada se oženio, na svadbu je došao imam Ebu Hanife, pa ga je Zufer zamolio da se obrati skupu. Veliki imam je u tom obraćanju kazao: "Zufer ibnul-Huzejl je imam (predvodnik) muslimana i njihov prvak u znanju, ugledu i porijeklu." Ibn Hibban za njega veli: "Bio je fekih, hafiz, rijetko bi pogriješio. Njegov otac je porijeklom iz Isfahana." Preuzeo je na sebe obavezu kadije u Basri, u kojoj je i umro, 158. god.

Ebu Džafer et-Tahavi bio je predstavnik hanefijske pravne škole, veliki i vrhunski alim. Rodio se 239. god. po H. Šafijski mezheb zamijenio je hanefijskim. U Šamu se susreo s Ebu Hazimom 268. god., pred kim je učio fikh. Njegova najpoznatija djela su: Ahkamul-Kur'an, Meanil-asar, El-muhtesar fil-fikh, Šerhul-Džami'il-kebir, Šerhul-Džami'is-sagir, Menakib Ebi Hanife, En-Nevadirul-fikhijjetu, Ihtilafur-rivajati ala mezhebil-Kufijjine, Ihtilaful-fukaha. Veoma poznato djelo koje je prevedeno i na bosanski jezik jeste Tahvijina poslanica iz oblasti akaida. O njemu Ebu Junus veli: "Tahavi je bio veoma pouzdan, čuveni šerijatski pravnik, vrlo učen. Nije stvoren neko ko mu je ravan." Slične izjave hvale došle su i od poznatih alima Ibn Asakira i Ibnul-Dževzija. Ibn Abdul-Berr u svom djelu Kitabul-ilm o njemu je rekao: "Tahavi je najbolje poznavao ulemu iz Kufe i situaciju u njoj. Bio je upoznat i sa svim pravnim školama." Umro je 321. god. po H.

Ebul-Hasen el-Kerhi, predstavnik hanefijske pravne škole svog vremena. Rodio se 250 god. po H. Vođstvo je preuzeo od Ebu Hazima. Bio je veoma bogobožan i strpljiv u oskudici i neimaštini. Mnogo je postio i klanjao nafle. Njegovo znanje obuhvatalo je širok spektar oblasti, a posebno se istakao u fikhu i hadisu. Bio je kadija. Pred kraj života obolio je i ostao paraliziran,

pa su njegovi prijatelji poslali pismo vladaru Ibn Hamdanu u kojem su ga obavijestili o tome. Kada je Kerhi saznao za to, zaplakao je i rekao: "Allahu, podari mi moju nafaku samo iz izvora iz kojeg si mi već davao." Tako je umro prije nego što je od vladara stigla pošiljka koja je sadržavala 10 hiljada dirhema, 340. god. po H.

Ahmed ibn Ali Ebu Bekr er-Razi, poznat po nadimku El-Džessas, rođen je 305. god. i živio u Bagdadu. Bio je glavni predstavnik hanefijske pravne škole svog vremena. Odbio je ponuđeni položaj kadije. Fikh je učio pred poznatim hanefijskim alimom Ebul-Hasanom el-Kerhijem. Bio je izuzetno skroman i bogobožan. Iza sebe je ostavio više djela, od kojih su najpoznatija: Ahkamul-Kur'an, u tri toma, Šerh Muhtesaril-Kerhi, Šerh muhtesarit-Tahavi, Šerhul-Džami Muhammeda ibnul-Hasena. Umro je sedmog zu-l-hidždže 370. god. u Bagdadu.

Ebu Bekr Muhammed ibn Ahmed es-Serahsi, poznat po nadimku Šemsul-eimme ili Šemsuddin. Svoje nadaleko čuveno djelo El-Mebsut (15 tomova) diktirao je napamet dok je bio u zatvoru zbog savjeta upućenih vladaru. Djelo El-Mebsut jeste komentar na djelo El-Kafi, koje je napisao Ebul-Fadl Muhammed ibn Muhammed el-Mirvezi, predstavnik hanefija svog vremena. Es-Serahsi je u svom djelu El-Mebsut rješavao pitanja tako što bi prvo naveo argumentaciju hanefijske pravne škole, a zatim bi spomenuo mišljenja i argumentaciju drugih pravnih škola, a onda bi analizirao ta mišljenja i njihove dokaze i davao odgovore. Ovo njegovo djelo smatra se jednim od najobimnijih u oblasti fikha. Mnogi su koristili ovo djelo kao svoj izvor odakle su uzimali rješenja. Bio je veliki alim, a posebno je dao doprinos u fikhu i usuli-fikhu. Jednom prilikom mu je rečeno: "Od Šafija se prenosi da je rekao da zna napamet 300 svezaka", na što je Muhammed es-Serahsi odgovorio: "Šafi je zapamtio zekatsku količinu onoga što ja znam napamet", pa su nabrojali 12 hiljada svezaka koje je Es-Serahsi znao napamet, i to bez ponavljanja ili obraćanja na te izvore. Iz usuli-fikha napisao je djelo u dva velika toma. Pored toga što je imao veoma jaku memoriju, poznat je i po svojoj pronicljivosti i sposobnosti zaključivanja. Umro je 490. god. po H.

Ebul-Hasan Fahrul-islam el-Bezdevi, čuveni hanefijski pravnik. Napisao je poznato djelo iz usuli-fikha poznato pod nazivom Usulul-Bezdevi. Pored toga, napisao je El-Mebсут u 11 tomova. Imam Ez-Zehebi ističe da se rodio oko 400. god. po H., a da je umro 482. god. u Semerkandu, gdje je i ukopan.

Burhanuddin el-Merginani. Napisao je jedno od najpoznatijih djela iz oblasti fikha koje je naslovio El-Hidaje (djelo je štampano u četiri toma), a pored njega i djela: El-Bidaje, Kifajetul-munteha u oko 80 tomova, te Muhtarun-nevazil, Menasikul-hadždž i jedno djelo iz nasljednog prava. Njegovo najpoznatije djelo El-Hidaje komentarisao je El-Kemal ibnul-Humam, koga je pretekla smrt pa nije uspio završiti svoj komentar. Ipak, Šemsuddin Ahmed, poznatiji kao Kadi-zade, dovršio je taj posao, pa je kompletno djelo štampano u osam tomova, šest Ibnul-Humamovih i dva Kadi zadeovih. Umro je 593. god po H.

Ebu Bekr ibn Mesud el-Kasani, poznat po nadimku Melikul-ulema. Autor je veoma poznatog djela hanefijskog mezheba Bedaius-sanai (djelo je štampano u pet velikih tomova). Učio je pred Alauddinom Semerkandijem i oženio se njegovom kćerkom Fatimom, koja je i sama bila islamska pravница, a mehr je bio komentar Semerkandijevog djela Tuhfetul-fukaha (djelo je štampano u četiri toma), koje je Kasani nazvao El-Bedaiu. Pored ovog kapitalnog djela, napisao je i Kitabus-sultanil-mubin fi usulid-din. Živio je jedno vrijeme u Halepu (u današnjoj Siriji), gdje je i umro 587. god. po H. Bio je veoma ugledan, cijenjen i hrabar. Jednom prilikom stigao je u Damask, gdje ga je dočekaо veliki broj fekiha koji su tražili odgovore na mnoge mes'ele, a on je na svako postavljeno pitanje odgovarao: "Naši pravници dali su taj i taj odgovor", tako da nisu postavili pitanje na koje im Kasani ne bi odgovorio da je to pitanje već riješio Ebu Hanife, ili neki od njegovih učenika. Ibnul-Adim veli: "Čuo sam Dijauddina el-Hanefija kako govori: 'Bio sam prisutan kod šejha Kasanija, kada je u smrtnoj postelji učio suru Ibrahım, i kada je stigao do riječi Uzvišenog Allaha: 'Allah će one koji vjeruju učvrstiti postojanim riječima u životu na ovom svijetu i na ahiretu', i nakon što je izgovorio ove riječi, duša mu je napustila tijelo." Ukopan je u gradu Halepu.

Muhammed Emin, poznat po nadimku Ibn Abidin jeste predstavnik hanefijske pravne škole i najveći autoritet svog vremena. Rodio se 1198. god. po H. Njegovo čuveno djelo poznato pod nazivom Hašijetu ibn Abidin štampano je u pet velikih tomova. Puni naziv ovog djela jeste Reddul-muhtar aled-durril-muhtar šerh tenvirul-ebzar. Ibn Abidin ga nije završio prije svoje smrti, pa je njegov sin Muhammed Alauddin dovršio ovo djelo. Novo izdanje štampano je u osam tomova.

VJEROUČITELJI NOVIJEG DOBA

Dr. Vehbe ez-Zuhajli

Rodio se u mjestu Dir Atijja u blizini Damaska 1932. god. Njegov otac bio je hafiz koji je postupao po kur'anskim uputama, a bio je privržen i hadisu. Bavio se trgovinom i zemljoradnjom. Dr. Vehbe je oženjen i ima petero djece. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, a srednju na Šerijatskom fakultetu u Damasku. Tu je ostao šest godina i ponio diplomu najboljeg srednjoškolca šerijatskih nauka 1952. god. Uporedo je pohađao i gimnaziju koju je uspješno završio. Školovanje je nastavio na Šerijatskom fakultetu El-Ezhera u Kairu, gdje je također bio najuspješniji student generacije, a diplomu je dobio 1956. Zatim je dobio idžazetnamu na Fakultetu arapskog jezika, koja je ustvari specijalizacija za stručno zvanje profesora. Uporedo je učio i predavao pravo, te je kasnije dobio diplomu Pravnog fakulteta pri Univerzitetu Ajn šems 1957. god. Magistrat je odbranio 1959. god. na Odsjeku prava Kairskog univerziteta, a doktorat 1963. s najvišom ocjenom. Tema doktorata bila je: "Poslijeratni period u isl. pravu (komparativna studija)". Radio je kao predavač na Damaskom univerzitetu 1963., da bi 1969. bio postavljen za docenta doktora, a 1975. za profesora doktora. Njegova uža specijalizacija je iz oblasti fikha i usuli-fikha. Njegova su predavanja upravo iz tih oblasti na Damaskom univerzitetu, gdje danas radi. U periodu 1972-1974. predavao je na Pravnom fakultetu Univerziteta Bengazi u Libiji, a od 1984. do 1989. na Univerzitetu Emirati u U.A.E. Također je bio gost predavač na Kartumskom univerzitetu. Gostovao je kao predavač u toku mjeseca ramazana u Kataru i Kuvajtu, 1989. i

1990. god. Pre-davanja iz oblasti usuli-fikha drži na islamskim univerzitetima u Medini i Rijadu.

Sigurno, njegova najznačajnija djela iz oblasti fikha i usuli fikha jesu: El-Fikhul-islamijju ve edilletuhu, Usulul-fikhil-islamijji, a njegovo najobimnije i, po mojoj ocjeni, kapitalno djelo jeste Et-Tefsirul-munir, koje je osvojilo nagradu za najbolje djelo u 1995. godini.

Muhammed Ebu Zehre

Njegovo je puno ime Muhammed Ahmed Mustafa, a poznat je po nadimku Ebu Zehre. Rodio se 29.3.1898., a umro 1974. god. Pohađao je šerijatsko-sudačku školu, u koju se upisao 1916. god. a maturirao je nakon osam godina, 1924. Predavao je arapski jezik u srednjim školama, zatim je bio profesor retorike na Fakultetu Usuliddina, a potom i na Pravnom fakultetu. Nakon toga postaje profesor šerijatskog prava na Pravnom fakultetu, zatim predsjednik Odsjeka šerijatskog prava, a potom je vršio dužnost prodekana sve do penzionisanja 1958. god. Bio je član Vijeća za isl. istraživanja 1962. Napisao je oko 30 djela, a neka od njih su: "El-Ukubetu fil-fikhil-islamijj", "El-Džerimetu fil-fikhil-islamijj", "Ilmu usulil-fikhi".

Abdulkadir Avde

Rođen je 1900. godine u Belkasu (Egipat). Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Kairu 1930.god. kao najbolji i najuspješniji student. Radio je kao advokat, a kasnije i sudija. U doba vladavine predsjednika Muhammeda Nedžiba postavljen je za člana komisije za izradu egipatskog ustava, pa je tu pokazao svoju hrabrost u odbrani ljudskih prava i sloboda, te nastojanju da u Ustav ugradi temelje islama i islamskog učenja. Libijska vlada unajmila ga je da izradi libijski ustav imajući u vidu njegovo ogromno znanje i iskustvo. Ovaj veliki učenjak bio je i ostao istaknuta ličnost savremenog islamskog pokreta, te daija i pregalac na putu islama. Bio je osoba čija se riječ daleko čuje i alim čije mišljenje i stav ima težinu. Imao je veliku ulogu u egipatskom društvu tog doba, posebno nakon pogibije vođe pokreta "Muslimanska braća" Hasana el-Bennaa, 1949. god. Njegovo kapitalno djelo je: "Ettešriul-džinaijju fil-islam".

Osim nekoliko objavljenih knjiga napisao je mnogo radova i članaka koji su prevedeni na mnoge jezike svijeta. Mnogi studenti su za teme svojih magistarskih i doktorskih disertacija imali ličnost i djelo ovog velikog alima. U svom djelu "Krivično zakonodavstvo u islamu" kaže: "Kada poredim zakonodavstvo u našem vremenu s islamskim zakonodavstvom, onda pravim poređenje nečega što je promjenljivo i što žudi za perfekcijom sa Šerijatom koji je objavljen prije 13 stoljeća i koji se nije promijenio, niti će se u budućnosti mijenjati, jer je to Allahov zakon koji je Njegovo djelo, a ono što je Njegovo djelo nema potrebu da bude doručeno i upotpunjeno. Nakon izvršene komparacije doći ćemo do zaključka da je Šerijat superiorniji, iako je stariji u odnosu na savremeno zakonodavstvo..."

Abdulkadir Avde bio je veliki borac koji je nepravедno optužen za pokušaj atentata na tadašnjeg egipatskog predsjednika Džemala Abdun-Nasira, pa je osuđen na smrt vješanjem. Razlozi takve presude bili su sljedeći:

- Džemal Abdun-Nasir pokušao je iskoristiti Abdulkadira da pocijepa i uništi pokret "Muslimanska braća", ali to nije uspio, pa se zbog toga htio osvetiti i ugaziti svoju zavist i žeđ za likvidacijom ovog časnog borca za pravdu;
- jednom prilikom pokušao je savjetovati Džemala Abdun-Nasira da ukine odluku o zabrani djelovanja spomenutog pokreta, ali je egipatski predsjednik oholo odgovorio da je spreman žrtvovati trećinu svog naroda ako sljedbenici tog pokreta čine jednu trećinu (sedam miliona ljudi), na što mu je Abdulkadir Avde odgovorio: "Sedam miliona u zamjenu za život jednog čovjeka (misli na predsjednika)?! Nisi ti toliko vrijedan, Džemale!";
- Abdulkadir Avde je ukazao, bez imalo straha i dvoumljenja, na sve manjkavosti i sigurnu štetu koju će nanijeti verifikacija sporazuma koji je Egipat potpisao s Velikom Britanijom.

I tako 9.12.1954. god. šehid Abdulkadir Avde je obješen za-jedno s petericom svojih prijatelja, a neposredno prije izvršenja kazne prisutnima je uputio sljedeće riječi: "Ne zanima me gdje ću umrijeti, na postelji ili u bici, kao slobodan čovjek ili zatvorenik. Ja idem da se sretnem s Allahom, i neka je hvala Njemu, Koji mi je odredio da umrem kao šehid."

Dr. Mustafa es-Sibai

Rođen je 1915. god. u gradu Himsu u Siriji. Potječe iz uleman-ske porodice koja je generacijama imala u Velikoj džamiji u Himsu. Njegov otac bio je čuveni alim i hatib šejh Husni es-Sibai, koji je imao veliku ulogu u borbi protiv kolonizatora. Njegov otac vodio ga je na naučne simpozije na kojima su prisustvovali poznati alimi tog doba. Kada su prosci došli da prose djevojku za Mustafu, obavijestili su njezinu porodicu da mladi alim mnogo vremena provodi tražeći znanje i radeći na polju da'Ve, kako bi to uzeli u obzir, te je na kraju sklopljen i brak.

Sibai je učestvovao u borbi protiv francuskog kolonizatora sa šesnaest godina: dijelio je letke, držao govore i predvodio protestne mitinge i demonstracije. Prvi put je bio zatvoren od francuskih vlasti 1931. Zatim su uslijedila nova hapšenja. Učestvovao je i u oružanom otporu.

Potom odlazi na studije u Egipat 1933. god. i upisuje se na El-Ezher. Sa braćom iz Egipta učestvuje na demonstracijama protiv britanskog kolonizatora. I u Egiptu je 1941. god. zatvoren, po naredbi Engleza, zajedno s grupom svojih prijatelja. U zatvoru su ostali sedam mjeseci, a zatim su pušteni na slobodu. U Egiptu se upoznao i družio s Hasanom el-Bennaom, a 1945. god. izabran je za vođu "Muslimanske braće" u Siriji. Profesor Sibai je prvo odredio ciljeve i zadatke rada na polju reformi i preporoda u političkom, ekonomskom, obrazovnom i socijalnom sektoru. Osnovao je mnoga udruženja, škole, institute, sportske klubove, izviđačke kampove, omladinske klubove, vijeća za izmirenje ljudi, ambulante, javne kuhinje i sl. Mustafa es-Sibai je 1944. god. po prvi put išao na hadž, a 1947. je pokrenuo list El-Menar, koji je ugašen 1949. god., nakon vojnog udara potpomognutog od Amerikanaca.

Bio je na čelu odreda koji je iz Sirije krenuo ka Palestini 1948. da pomogne braći Palestincima u njihovoj pravednoj borbi protiv cionističkog okupatora. Nakon povratka u Siriju održao je mnoga predavanja i hutbe u kojima je iznio činjenice o ratu u Palestini koje su tada bile nepoznate ljudima. Sibai je radio na unutrašnjem, duhovnom oporavku sirijskog društva. Radio je na uvođenju predmeta Islamska vjeronauka i nastojao

je zajedno sa svojom braćom da osnuje šerijatski fakultet pri Sirijskom univerzitetu. Zatim je bio angažiran na projektu izrade Enciklopedije fikha, u koji se uključio tim isl. učenjaka iz svih krajeva isl. svijeta s ciljem da se ponudi fikh koji će u novom ruhu dati odgovore na pitanja i probleme koje sa sobom nosi savremeno doba, na osnovu Kur'ana, sunneta i idžtihada mudžtehida. U Himsu je izabran za narodnog poslanika u parlamentu, zatim je izabran za zamjenika predsjednika parlamentarne skupštine i postao je istaknuti član u Ustavnoj komisiji. Ponuđeni su mu ministarska fotelja i položaj, ali je sve to odbio jer nije želio biti isključen iz problema koji tište narod. Uspio je nakon teške borbe da u Ustav instalira osnovne postulate isl. prava 1950. god. Iste godine postavljen je za profesora na Pravnom fakultetu Sirijskog univerziteta. 1952. god. uklonjen je s Univerziteta i protjeran u Liban zbog izražene želje za oružanim suprostavljanjem engleskoj okupaciji Sueca. Osnovao je sedmični časopis Eš-Šihab 1955. god., koji je izlazio sve do njegove zabrane, 1958. Također je osnovao i časopise El-Muslimun i Hadaretul-islam, čiji je bio urednik sve do smrti. Organizirao je isl. kongres koji je održan 1956. u Damasku, a te je godine Sirijski univerzitet donio odluku da ga pošalje na Zapad kako bi posjetio zapadne univerzitete, pa je tom prilikom posjetio Italiju, V. Britaniju, Irsku, Belgiju, Holandiju, Dansku, Norvešku, Švedsku, Finsku, Njemačku, Austriju, Švicarsku, Francusku i susreo se s mnogim orijentalistima kojima je odgovorio na njihove zablude o islamu i ispravio njihove greške u pogledu historijskih dešavanja. Naredne godine posjetio je i Rusiju i susreo se s mnogim naučnim radnicima sa kojima je raspravljao o islamu i muslimanima.

Dr. Mustafa es-Sibai bio je istaknuti fekih, mudžtehid i iza sebe je ostavio mnoga vrijedna djela, od kojih navodim sljedeća: "Essunnetu ve mekanetuha fittešri", "El-mer'etu bejnel-fikhi vel-kanun", "El-istišraku vel-mustešrikun", "Essiretun-nebevijjetu, durusun ve iber" itd.

Iako teško bolestan, nastavio je pisati i taj period njegovog života smatra se najplodonosnijim. Kazao je: "Iako mi je Allah oduzeo lijevu stranu tijela, pa sam nepokretan, ipak mi je ostavio

desnu stranu zajedno s rukom koja može pisati, pa Mu na tome mnogo zahvaljujem." Osm godina bio je ophrvan bolešću, ali je pokazao kako mumin treba biti strpljivi i biti zadovoljan Allahovim određenjem. U subotu, 3.10.1964. dr. Mustafa es-Sibai preselio je u Himsu na bolji svijet, a dženaza mu je klanjana u velikoj Emevijskoj džamiji u Damasku. Muftija Palestine Muhammed Emin el-Husejni je tim povodom napisao: "Sirija i čitav isl. svijet izgubili su velikog alima, mudžahida, profesora i daiju, koga sam lično poznao i osvjedočio se u njegovu iskrenost, otvorenost, odlučnost, principijelnost. Bio je požrtvovan za svoj ummet."

Muhammed Ebu Zehre je o njemu kazao: "U Šamu nisam znao za požrtvovanijeg, srčanijeg borca za pitanja muslimana i većeg autoriteta od njega."

Dr. Muhammed Seid Ramadan el-Buti

Rođen je 1929. god. u selu Džilka, koje se nalazi na teritoriji današnje Turske u blizini granice s Irakom. Sa svojim ocem Mulla Ramadanom učinio je hidžru u Damask kada je imao samo četiri godine. Srednju šerijatsku školu završio je na Islamskom institutu u Damasku, a 1953. god. upisao se na Šerijatski fakultet pri El-Azheru, na kojem je uspješno diplomirao, a potom je upisao Fakultet arapskog jezika na istom univerzitetu.

Postavljen je za dekana Šerijatskog fakulteta pri Univerzitetu u Damasku 1960. god. Doktorat iz oblasti usuli-fikha odbranio je na El-Azheru 1965. god. Radio je na Damaskom univerzitetu kao profesor, zatim prodekan, i na kraju kao dekan Šerijatskog fakulteta. Nakon toga postavljen je za predsjednika Odsjeka za vjere pri Damaskom univerzitetu. Učestvovao je na mnogim simpozijima, konferencijama, seminarima koji su održani i koji se održavaju širom svijeta. Član je Kraljevske akademije za proučavanje isl. civilizacije u Ammanu, te član Vrhovnog vijeća Oksfordske akademije. Pored arapskog jezika, govori turski i kurdski, a pomalo i engleski jezik. Objavio je preko 40 naslova iz oblasti šerijatskih znanosti, književnosti, isl. civilizacije i dr. Svakodnevno drži predavanja u džamijama Damaska i u drugim gradovima gdje ga sluša na hiljade ljudi. Objavljuje svoje naučne radove i članke u mnogim časopisima i glasilima.

Šejh Ali el-Hafif

Šejh Ali el-Hafif bio je more znanja iz oblasti fikha; imao je sposobnost zapažati detalje u meš'elama koje nisu zapažali drugi isl. pravници. Posebno se istakao u analiziranju i komparaciji mišljenja isl. pravnika s mišljenjima drugih pravnika. Ovaj alim bio je poznat i po stalnom prezentiranju Šerijata, kao zakona koji ima mehanizme za primjenu u svakom vremenu i na svakom mjestu, posebno ističući da su vrata idžtihada otvorena za svakoga koji ispunjava potrebne uvjete.

Ali el-Hafif rođen je 1891. god. u Egiptu. Kao dječak naučio je Kur'an napamet, a 1903. god. upisao se na El-Azher. Završio je Šerijatsko-sudačku školu 1915. i postao predavač na njoj, sve do 1921. god. Nakon toga biva postavljen za kadiju u Šerijatskom sudu, i na toj poziciji ostaje sve do 1929. god., kada biva premješten na mjesto šerijatskog advokata u Ministarstvu vakufa, a potom je imenovan za predsjednika Odbora za džamije pri spomenutom ministarstvu, gdje je ostao sve do 1939. god. Te iste godine postavljen je za profesora šerijatskog prava na Pravnom fakultetu univerziteta El-Azher, gdje je ostao sve do penzionisanja 1951. god. I pored toga, Fakultet nije mogao da se odrekne njegovog znanja, pa ga je postavio za profesora na postdiplomskim studijama. Obavljao je i mnoge druge funkcije, pa je bio član mnogih instituta, naučnih institucija, vijeća i sl. Bio je vanredni profesor na Institutu za arapske studije, član Akademije za isl. studije, član Vrhovnog vijeća El-Azhera, član tima koji je radio na enciklopediji fikha i koji je bio pri Vrhovnom vijeću za islamska pitanja u Kairu i, na kraju, član Akademije arapskog jezika, također u Kairu. Šejh Ali el-Hafif bio je vrlo plodonosan naučni radnik i šerijatski pravnik koji je iznalazio pravna rješenja i davao odgovore na sva novonastala pitanja, kao što su to npr.: pitanja osiguranja, vlasništva i dr. Šejh Ali je svojim fetvama nastojao olakšati ljudima i ponuditi im rješenja koja će moći primijeniti, a koja će biti u okvirima Šerijata. Napisao je mnogo djela i naučnih radova, od kojih navodim sljedeće: "Ahkamul-muamelat eššer'ijjeh", "El-Milkijjetu fiš-šeri'atil-islamijjeti", "El-Hilafetu", "Ahkamul-vesijjeti" i dr. Na bolji svijet je preselio 1978. godine.

Dr. Jusuf el-Karadavi

Dr. El-Karadavi je, vjerovatno, najugledniji islamski pravnik i muftija današnjice. On je ujedno i profesor, mislilac i pisac. Rođen je u Egiptu 1926. (1344. h.g.). Hafiz Kur'ana postao je u desetoj godini života, a teraviju klanja hatmom i danas. Formalno obrazovanje stekao je na azharskim obrazovnim institucijama. Svoju blistavu studentsku karijeru krunisao je doktoratom 1973. god. Radio je kao hatib, predavač i upravitelj po raznim džamijama, univerzitetima i institucijama Egipta, Katara, Alžira i drugih islamskih zemalja. Bio je osnivač i dugogodišnji dekan islamskog prava i islamskih studija Katarskog univerziteta, a danas je direktor Centra za istraživanja u oblasti sunneta i Poslanikove biografije pri Katarskom univerzitetu. Član je velikog broja znanstvenih i istraživačkih institucija, uključujući Akademiju islamskog prava pri Rabiti, Akademiju islamskog prava pri Organizaciji islamske konferencije, Centar za islamske studije u Oksfordu, Kraljevsku akademiju za izučavanje islamske civilizacije u Amanu, Organizaciju islamske da've u Kartumu, Evropsko vijeće za fetve i israživanja. Predsjednik je ili član šerijatskih nadzornih organa brojnih islamskih banaka i drugih finansijskih institucija. Dobitnik je više znanstvenih priznanja, kao što su: Nagrada za islamsku ekonomiju Islamske banke za razvoj (1411. h.g.) i Nagrada predsjednika Međunarodnog islamskog univerziteta u Maleziji za izuzetna dostignuća u naučnom radu (1996.), dok je prestižnu međunarodnu nagradu kralja Fejsala za islamske studije podijelio 1413. h.g.

Ono što posebno imponuje kod dr. El-Karadavija jeste njegova energija. Objavio je preko osamdeset djela iz različitih aspekata islamskog življenja i djelovanja. Neka od ovih djela, kao što su dva toma njegovih fetvi i djelo o zekatu, imaju više od 1.200 stranica, dok su neke manje studije od po pedeset stranica. Ako bismo uzeli da njegova djela u prosjeku imaju 200 stranica, a imaju sigurno i više, to bi značilo da je samo u onome što je objavio kao knjige napisao 16.000 stranica. Objavio je i veliki broj članaka u različitim islamskim časopisima, od Indije do SAD-a. Učestvovao je u radu velikog broja konferencija i naučnih skupova, te posjetio brojne islamske zemlje u nastojanju da dâ svoj doprinos islamskom buđenju čiji je aktivni učesnik.

U tom nastojanju posjetio je i Bosnu. Gotovo svakodnevno nastupa na katarskim i drugim medijima. S posebnom pažnjom prate se njegovi nastupi na satelitskoj mreži "El-Džezîra".

Doktor El-Karadavi danas objavljuje više nego ikad. U posljednoj deceniji islamskoj misli i studijama podario je više vrijednih djela uključujući treći tom svojih fetvi. Trenutno radi na elaboraciji dvadeset temelja za ispravno razumijevanje islama koje je definirao njegov učitelj rahmetli Hasan el-Bennâ. Riječ je o istih onih dvadeset principa kojima je rahmetli Muhammed el-Gazali dodao još deset sličnih, te to naslovio Ustavom idejnog jedinstva muslimana.

Djela El-Karadavija štampana su u desetinama hiljada primjeraka i prevođena su na mnogobrojne jezike. Ilustracije radi, njegovo djelo Prioriteti islamskog pokreta u narednom periodu je u toku nekoliko godina, od prvog objavljivanja do 1991., doživjelo dvadeset jedno izdanje. Na bosanskom jeziku objavljena su mu slijedeća djela:

- 1) Islamsko pravo,
- 2) Halal i haram u islamu,
- 3) Žene pravovjerne,
- 4) Učenjak i tiranin (kratka povijesna drama),
- 5) Suvremene fetve (izbor),
- 6) Razumijevanje prioriteta,
- 7) Univerzalni model društvenog uređenja,
- 8) Islamski preporod između anarhije i ekstremizma,
- 9) Kulturna naobrazba daije,
- 10) Sabur: tematski tefsir Kur'ana,
- 11) Ljudi i istina,
- 12) Islamska alternativa: imperativ i nužnost,
- 13) Razumijevanje sunneta,
- 14) Prioriteti islamskog pokreta u narednom periodu i dr.

Jedan broj njegovih fetava objavljen je prije rata u Islamskoj misli, a objavljeno je i više prijevoda njegovih članaka u Takvimu, Ljiljanu, Preporodu, i drugim glasilima.

Preveo i odabrao:
mr. Hamid INDŽIĆ